

פניני הרמז

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ר

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ויאמר ה' אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום וגו'. (כד. יב.), מה שנקט לשון 'הקרה' נא הוא דבר פלא, שאם בקשה אין מקרה, ואם מקרה אין בקשה? וללמדנו בא שכל מקרה הוא השגחה מיוחדת מהקב"ה.

(מפי השמועה)

ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב. (כד. נ.), החילוק בין אדם פשוט לאדם גדול, כי אדם פשוט מתפעל מאותות ומופתים כמו כאן שאמרו לבן ובתואל לא נוכל דבר, אבל התפעלות זו אינה בר קיימא שהרי רצו לחזור בהם תשב הנערה וכו' וגם רצו להרגו. אבל אנשים גדולים לא מתפעלים כלל מכאלה, זולת מקיום התורה והמצוה כהלכתה, כדכתיב לאחר זה ויספר העבד ליצחק את כל הדברים וכו' ויצחק לא הגיב כלל ולא נכנסו הדברים באזניו עד לבסוף ויביאה, עי' בתרגום "וחזא והא תקנן עובדה כעובדי שרה אמיה" ע"כ, כשראה מעשיה מתוקנים כמעשי אמו אז נסיב ית רבקה וועל דברי התרגום העיר מרן (הגרי"ז מבריסק) זצוק"ל].

וידוע שאומרים בשם רבינו הטו"ז ז"ל שאחרי כל האותות והמופתים הפריכו את הצבי השבור מחמת שמצאו בה ששינה הנהגה קלה מהכתוב בשו"ע. ולא כהמון העם בימינו בעוה"ר שמתפעלים מניסים מדומים ואינם שמים לב לעיקר הוא קיום התורה והמצוה.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את היי לאלפי. (כד. ס.), במדרש: רבי ברכיה ורבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה מפני מה לא נפקדה רבקה עד שנתפלל עליה יצחק, שלא יהיו עובדי כוכבים אומרים תפלתנו עשתה פירות כו' רבי ברכיה בשם רבי לוי אמר ברכת אבד עלי תבא, ברכת אבד זה לבן הארמי כו' עלי תבא זו רבקה, אחותנו את היי לאלפי רבבה, ועמדו ממנה אלופים מעשו

ורבבה מיעקב כו' ויש אומרים אף אלו ואלו עמדו מישראל ע"כ, נראה כי ג' שיטות נאמרו כאן בברכתו של רשע, ר"ב קמא ס"ל דברכת רשע אינו לטובה, ר"ב בשם ר"ל ס"ל שאפשר שיצא ממנה טובה אבל גם רעה יוצא ממנה במקצת, וי"א ס"ל שגם ברכת רשע אפשר שתהפך כולה לטובה, ודו"ק.

(שם)

מפניני הפרשה:

והיה הנער אשר אומר אליה וגו' ואמרה שתה וגם גמליך אשתה וגו'. (כד. יד.), עיין מגן אברהם (סי' קסז סק"ח) שהעיר איך הקדים אליעזר שתיית האדם לשתית הבהמה, והלא אסור לאדם לאכול עד שיתן לבהמתו תחלה? והביא בשם ספר חסידים שהוכיח מכאן דע"כ דינא דאסור לו לאדם שיאכל קודם שיתן לבהמתו הוא רק באכילה אבל בשתיה לא. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' נב) הביא קושית השואל דמאי ראייה, דילמא שאני הכא שכן המדובר הוא לגבי נתינה לפני הבהמה ולאיש אחר, ואיסורא דאכילה לפני הבהמה הוא לאכול לעצמו [ומעי"ז הוא בפמ"ג (שם משבצ"ז סק"ז)]. ועיי"ש מה שדן בזה הגאון האם חילוק זה נכון.

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "נדבה רוחו"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש]

של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים כו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כו' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן, והביאור דלדעת רשב"י לא הותר לבטל אף שעה אחת והקרא דאספת דגנך היינו ע"י אחרים, ולר"י ואספת דגנך התירא לבטל מלימוד בשביל עסק דרך ארץ, ומשמע דקפסיק הלכתא כר"י.

והנה ברמב"ם פרק י"ג מהלכת שמיטה ויובל כתב, וז"ל: "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו

מין (הגרי"ז מברסק) זצ"ל בספרו עה"ת כאן האריך בביאור מחלוקת ר' ישמעאל עם רשב"י בברכות (דף לה.) דאיתא שם: "ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושים רצונו

וּכְתַב הַחֶתֶת עוֹד שֶׁאֵין זֶה סְתִירָה לְמִשְׁכּוֹ הַשֵּׁלִיחַ כִּי מוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ קָאֵי עַל אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא הִיָּה מְשׁוֹעֵבֵד לְנַכְסֵי אֱלֹהִים בְּעֵלִים לְחַלֵּק לְצַדִּיקָה, וּפִי הַחֶתֶת לְפִי דְרָכּוֹ שְׁכִינָן שֶׁלֹּא הִיָּה מְשׁוֹעֵבֵד לְעִשְׂרֹתָיו הִיָּה יָכוֹל לְמַסּוֹר הַכֹּל לְאַלְיַעֲזָר בְּלִי לְדַעַת דְּבַר, וְהִבֵּן כִּי נִפְלָא הוּא.

וּפְשׁוּט שֶׁהִנְהִיגָה כְּזֹו הִיא הִיפֵךְ מֵהוּת הָעוֹלָם, וְכִיּוֹן שֶׁכְּתַב הַר"מ הַנ"ל שֶׁהָאִישׁ שֶׁהִבִּינוּ מִדְּעוֹ וְנִדְבָה רוּחוֹ לְפָרוֹק מֵעַל צוּאָרוֹ חֲשׁוֹנוֹת רַבִּים שֶׁחֲשָׁבוּ בְּנֵי אָדָם, זֶהוּ הָעֵיִקָר שֶׁאֵין לוֹ שְׁיִיכוּת לְדֶרֶךְ הִנְהִיגַת הָעוֹלָם בְּחֲשׁוֹנוֹת בְּנֵי אָדָם, וְהוּא הַתְּנַאי, וְאִזּוֹכִים נִוְמָה שֶׁאִמְרוּ בְּגַמ' הַרְבֵּה עָשׂוּ כְּרִשְׁב"י וְלֹא עֲלָתָה בִּידֵם, יֵשׁ לוֹמֵר כִּי שָׂרָק עָשׂוּ כֵּן אֲבָל בְּלִבָּם חֲשָׁבוּ חֲשׁוֹנוֹת בְּנֵי אָדָם].

וְלִזְהָ לֹא סָגִי 'הִבִּינוּ מִדְּעוֹ', כִּי זֶה כּוֹלְנוּ מִבִּינִים, אֲבָל צָרִיךְ 'נִדְבָה רוּחוֹ', וְלִזְהָ לֹא כָל אֶחָד זֹוכֵה, וְלֹא כָל אֶחָד יָכוֹל לוֹמֵר כְּר' יוֹסִי בֶן קִיסְמָא, כְּבַמְשֻׁנָה בְּאֲבוֹת (פ"ו מ"ט) שֶׁאִמְרוּ לוֹ רַבִּי רַצּוֹנֵךְ לְדוֹר עֲמִנּוּ וְאִנִּי נֹוֹתֵן לְךָ אֶלְפֵי אֶלְפֵי כְּכֹר זֶה, וְעֵנָה לְהֵם ר' יוֹסִי אִם אַתָּה נֹוֹתֵן לִי כָל כֶּסֶף וְזֶהָב שֶׁבְּעוֹלָם אִנִּי דֹר אֲלֵא בְּמִקּוֹם תּוֹרָה, וְדָאֵי הִיּוּ לְר"י חֲשׁוֹנוֹת רַבִּים לְש"ש לְקַבֵּל הָעִשְׂרֹת, אֲבָל הוּא וּוְיִתֵּר עַל הַכֹּל, וְלִזְהָ צָרִיךְ מֵהַ שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ם נִדְבָה רוּחוֹ, אַע"פ שֶׁאִינוּ מַחֻיִב, וְהוּא כְּמוֹ אַבְרָהָם דִּיִּקָא שֶׁלֹּא הִיָּה מַחֻיִב כָּלֵל, כִּי טֵרַם נִתְּנָה תּוֹרָה, וּבְכָל זֶה הִתְאַמֵּץ זֹוכֵה, וְכְמוֹ"כ אַחַר מִתְּ"ת, מְדִינָא אִינוּ מַחֻיִב כִּי הִלְכָה כְּר' יִשְׁמַעְאֵל, אֲבָל הוּא נִדְבָה רוּחוֹ, וְהוּא הִנְסִיּוֹן.

וְזֹו הִיָּתָה הַהֲשָׁגָה שֶׁל גְּדוּלֵי עוֹלָם, כִּידוּעַ מַעֲשֵׂה שֶׁל **בְּעַל הַטּוֹ"ז** עִם חוֹתְנוֹ הַב"ח זִיע"א, שֶׁהַט"ז בָּא לְבַקֵּר אֶת הַב"ח שֶׁהִיָּה הַרְבֵּה בְּעִיר, וּבִלְהָ עֲמוֹ הַב"ח אֶת כָּל לַיִל שִׁישִׁי וְעַש"ק בְּפִלְפּוֹל דְּאוֹרֵייתָא בְּאַהֲבָה וְחִיבָה, וְלִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת מִסֵּר לוֹ הַטּוֹ"ז אֶת אֲרֻנְךָ הַכֶּסֶף שֶׁעָמְדוּ לְשׁוֹמְרוֹ עַד אַחַר שַׁבָּת, וְכָל הַשַּׁבָּת הַב"ח לֹא דִיבַר עִמּוֹ, וְכִשְׁשָׁלוּ הַטּוֹ"ז עַל זֶה, אָמַר לוֹ חֲשַׁבְתִּי שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וְאִנִּי רוֹאֵה שֶׁיֵּשׁ לְךָ כֶּסֶף... נִוְיָדַע שֶׁאִינוּ יְרוּשָׁה כִּי הַטּוֹ"ז הִיָּה בַּחֹר עֵנִי יְתוּם וְהַב"ח לְקַחוּ עֲבוֹר תּוֹרָתוֹ, עַד שֶׁעֲנָה לוֹ הַט"ז שֶׁזֶה הַכֶּסֶף אִינוּ שְׁלוֹ אֲלֵא שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ לְבַרְלַיִן לְהַרְפּוֹא וְזֶה הַכֶּסֶף נִתְּנָו לוֹ מִקּוֹפֵת קִהִלְתּוֹ עֲבוֹר הוֹצָאוֹת רְפוּאָה, מִיַּד בִּיקֵשׁ הַב"ח מִחִילְתּוֹ וְחִכְבוּ כְּמִקּוֹדֵם.

הִרִי אִפִּי אַחַר שֶׁכִּבַּר יָדַע גְּדוּלָה בְּתוֹרָה שֶׁפִּלְפַל עִמּוֹ כָּל לַיִל שִׁישִׁי, אַע"פ"כ אֵילוֹ לֹא הִיָּה בְּגֵדֵר נִדְבָה רוּחוֹ

לְהַבְדִּיל לְעַמֵּד לְפָנָי ה' לְשִׁרְתוֹ וּלְעַבְדוֹ לְדַעַת אֶת ה' וְהִלֵּךְ יֵשׁר כְּמוֹ שֶׁעֲשָׂהוּ הָאֱלֹהִים וּפָרַק מֵעַל צוּאָרוֹ עוֹל הַחֲשׁוֹנוֹת הַרְבִּים אֲשֶׁר בְּקִשּׁוֹ בְּנֵי אָדָם הִרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קִדְשׁ קִדְשֵׁים וְיִהְיֶה ה' חֲלָקוֹ וְנִחְלָתוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים וְיִזְכֶּה לוֹ בְּעוֹלָם זֶה דְּבַר הַמְּסַפֵּיק לוֹ כְּמוֹ שֶׁזֹּכֵה לְכַהֲנִים לְלוֹוִיִּים עַכ"ל הַרְמַב"ם, וְהוֹסִיף מִרְן זצ"ל שֶׁנֶּאֱמַר בְּשֵׁם הַגִּר"א שֶׁמִּקּוֹר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם אֲלוֹ מִפְּנֵי שֶׁזֹּו הִיא מִדְּתוֹ שֶׁל רִשְׁב"י וְחִבְרִיו, וְלִמְדָנוּ מִזֶּה דְּאֵע"ג דְּאִיפְסָקִי הִלְכְתָא כְּר"י דִּהִנְהִיג בְּהֵן מִנְהֵג ד"א, מ"מ גַּם מִדָּה זֹו שֶׁל רִשְׁב"י מִדָּה הִיא.

וְכַתֵּב עוֹד מִרְן ז"ל לְבֹאֵר מֵה דְּאִיתָא בְּקִידוּשֵׁין (דף פב.) דְּר' נְהוּרָאֵי קִפְסִיק הִלְכְתָא אִינִי מִלְמַד אֶת בְּנֵי אֲלֵא תּוֹרָה, אַע"ג דְּר' מֵאִיר ס"ל שֵׁם לְעִיל דְּלְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנֵי אוֹמְנוֹת נְקִיָּה וְקִלְהָ, וְהִרִי בְּגַמ' עִירוּבִין דָּף י"ג אִמְרִינֵן דְּר"מ הוּא ר' נְהוּרָאֵי בְּעַצְמוֹ וְלֹא שִׁיךְ דְּפִלְגִי, דוֹדָאֵי אַע"ג דִּהִלְכְתָא כְּר"י, הִיָּינוּ לְלַמַּד אָדָם בְּנֵי אוֹמְנוֹת, ר' נְהוּרָאֵי הוּא ר"מ אִמְר שֶׁלְבָנוּ הוּא בּוֹחֵר מִדַּת רִשְׁב"י, וְכְמוֹ"כ הַרְמַב"ם.

וְעוֹד הוֹסִיף מִרְן זצ"ל שֶׁזֶהוּ בִּיאוֹר הַסִּיפָא דְּתוֹסְפָתָא שֵׁם שֶׁכֵּן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ שֶׁבְּרָכּוֹ הַמִּקּוֹם בּוֹקְנוֹתוֹ יוֹתֵר מִבְּנַעֲרֹתוֹ בְּלִי כָל הַשְּׁתַדְלוּת כִּי כֵּן הִיָּה דְרָכּוֹ שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהִתְנַהֲגוּ בְּמִדַּת רִשְׁב"י, וְאַע"ג שֶׁלְכַאוֹרָה לְפָנָי מִתֵּן תּוֹרָה לֹא שִׁיךְ זֶה, אַע"פ"כ נֶאֱמַר בְּאַבְרָהָם שֶׁעֲשָׂה אֶת כָּל הַתּוֹרָה עַד שֶׁלֹּא נִיתְּנָה וְנִתְּגַלוּ לוֹ ד"ת וּד"ס, וְשִׁפִּיר שִׁיךְ בְּאַבְרָהָם לְהִתְנַהֵג בְּמִדָּה זֹו שֶׁל רִשְׁב"י, וְהוֹכִיחַ שֵׁם שֶׁגַם דוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִהֵג בְּמִדָּה זֹו, עַכְתָּדָה"ק.

וְזֶה כְּמֵה שֶׁנִּתְקַשְׁתִּי שֶׁהִרִי חֲזִינֵן שֶׁאַבְרָהָם הִיָּה לוֹ עִשְׂרֹת מוֹפְלָגָה וְכֵן יִצְחָק וּבּוֹדָאֵי דוֹד, וְמֵה שִׁיךְ שֶׁהִלְכּוּ כְּדֶרֶךְ רִשְׁב"י? וְנִתְבָּאֵר לִי עַפְמִשְׁכּוֹ הַחֶתֶם סוֹפֵר עַה"פ מוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ (כד. ב.), דִּהִיָּינוּ שֶׁאַבְרָהָם מִסֵּר כָּל נַכְסֵי לְאַלְיַעֲזָר כְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס, וְלֹא יָדַע מֵאוֹמָה מֵהַנַּעֲשָׂה אֲלֵא עֶסֶק בְּתוֹרָה כְּר"א בֶּן חֲרָסוֹם - בְּגַמְרָא יוֹמָא (דף לה:) - שֶׁלֹּא הִכִּיר הַמְּמוֹנִים וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ עֵי"ש, וְצ"ל שֶׁכֵּן נִהֲגוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וְזֶהוּ פִי מֵה שֶׁדְּרָשׁוּ אוֹמֵד זֶה לְמַעֲשֵׂר הִיָּה (ע"י רִש"י כו. יב.), וּמִנִּין לְחֲזוֹ"ל כֵּן? אֲלֵא שֶׁבְּאַמַּת יִצְחָק לֹא יָדַע מִנְכְּסֵי כָּלוּם וְמֵה לוֹ לְדַעַת כְּמֵה יֵשׁ לְקַצּוֹר, וּבְהִכְרַח שָׂרָק מְשׁוּם מַעֲשֵׂר הִיָּה וְאֵת זֶה בָּאוּ חֲזוֹ"ל לְהַגִּיד. וְכֵן בִּיעֲאֵע"ה יָדוּעַ כִּי כָּל עֲנִין הָעִשְׂרֹת ע"י הַמִּקְלוֹת מַעֲשֵׂה מְלָאכִים הִיָּה.

העקידה, אמנם עשה ברית משום דרכי שלום אבל אין לו שייכות ח"ו לדרכי עולם, והראיה שמסר נפשו מיד להעלות בנו לעולה לד', ולבסוף נתקיים ע"י ששלחו משם לשם ועבר כמו שדברנו בזה, וכדרך רשב"י.

והוא מש"כ שדקדק הרמב"ם בלשונו 'הבינו מדעו', אפשר ללמוד ולהשיג, אבל ל'נדבה רוחו' צריך להתחזק משחר הימים מימי הילדות בחדר, בישיבה קטנה. בישיבה גדולה כבר מאוחר שכבר נדבקו בהם חשבונות הרבים שבקשו בני אדם, הבינו מדעו אינו הנסיון, והרי כולנו מבינים שכך הוא, אבל נדבה רוחו הוא הנסיון, השאיפה לותר על הכל בשביל התורה, טוב לי תורת פ"ך מאלפי זהב וכסף.

לפרוק מעליו חשבונות בני אדם לא היה נח דעתו מתורתו כלל.

וכמה גדולה היתה מסי"נ של גדולי ישראל בזה - בין היה להם בין לא היה להם - לא היה להם שייכות עם חשבונות בני אדם, ורבי הקדוש היה לו אבל אמר שלא נהנה מזה, כמלוא אצבע כמאמרם ז"ל (כתובות דף קד.), והנסיון הוא של העניים ושל העשירים, ואפשר של העשירים גדול יותר.

והוא פ"י שדברנו בשבוע שעבר (ע"י בית אב שיחות החדש פרשת וירא מאמר יא) כשכרת אברהם ברית עם אבימלך מה שטענו המלאכים, כלום ראוי שאברהם יכרות ברית עם אבימלך, וא"ל הקב"ה תקחו הראיה מן

במוצאי שב"ק הבעל"ט עוברים לשעות חורף [באה"ק]

מזלא טבא

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב, הרב הגאון המופלג בתורה וביראה, אהוב למעלה ונחמד למטה

מוה"ר חיים ישעיה שלעזינגער שליט"א

בן הגאון רבי אברהם אבא שליט"א (ר"מ ישיבת 'מחזיקי לומדי תורה' לונדון) ונכדו חביבו למרן רבינו רה"י שליט"א

ר"מ בישיבה גדולה נייטרא טשעסטער יצ"ו

לרגל הולדת בתו שתחי' בשעטומ"צ

ויה"ר שיזכה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים אמן ולראות רוב נחת ממנה ומכל יוצ"ח!